

SAJÓSENYE KÖZSÉG
TELEPÜLÉSTERV
ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

2024. szeptember

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	3
Közreműködők	4
Előzmények	5
1. Örökségvédelmi vizsgálat	5
1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),.....	5
1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással	7
1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, értékkataszter	14
1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit	19
2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése	21
2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése	21
2.2. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
3. Értékvédelmi terv	22
4. Az önkormányzati feladatok meghatározása	23
5. Nyilatkozatok	25

KÖZREMŰKÖDŐK

MEGRENDELŐ:

SAJÓSENYE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
3712 Sajósenye, Petőfi út 14.

GENERÁL TERVEZŐ:

GERGELY PÉTER egyéni vállalkozó
3535 Miskolc, Bartók Béla utca 58.
Tel: +36/70451-55-83
E-mail: gergely.peter@uruplan.com

ÖRÖKSÉGVÉDELEM

Gergely Péter
okl. településmérnök

05-0489 (TT)

RÉGÉSZET:

Dr. Pusztai Tamás
régész

Pusztainé Dr. Fischl Klára
régész

Z4S21M

2.3.1/688-4/2004

ELŐZMÉNYEK

Sajósenye Község Önkormányzata településrendezési terv készítéséről döntött. A hatástanulmány elkészítését a településrendezési terv szükségessége indokolja, melynek részét képezi. Jelenleg nem rendelkezik semmilyen korábban készült településrendezési eszközzel, örökségvédelmi hatástanulmánnyal.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény **(a továbbiakban: Kötv.)** 85/A. § (1) bekezdése értelmében örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési tervének kidolgozása során. Ha a településfejlesztési terv készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési terveket.

Az örökségvédelmi hatástanulmány a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 83. §-a, valamint a Kormányrendelet 14. melléklete szerint készül el.

Az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarészt készítette: A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 84.§, valamint az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013. (VII. 11.) sz Kormányrendeltben foglalt felhatalmazás alapján Gergely Péter okl. településmérnök (tnsz.: TT 05-0489).

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezeteinek elkészítését Dr. Pusztai Tamás és Pusztainé Dr. Fischl Klára régészek készítették.

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),

Domborzat, földtani és talajtani adottságok:

Sajósenye a Sajó völgyében fekszik. Délnyugati határa a Kis-Sajó, északkeleti területei a Cserehát hegylábi lejtőjéhez tartoznak. A Kis-Sajó egy Ós-Bódva meder, Boldva községnél ágazik ki a Sajóból és Felsőzsolcáig tart. A 2. katonai felmérés vízrajzi ábrázolásait megnézve azonban még ez a kép is árnyalódik, hiszen a Kis-Sajótól É-ra egy Kis Bódva meder is elővízként került ábrázolásra. Vagyis a település délnyugati határának vízzel borított felszínei több meder aktív vagy passzív voltától is függttek a történelem során.

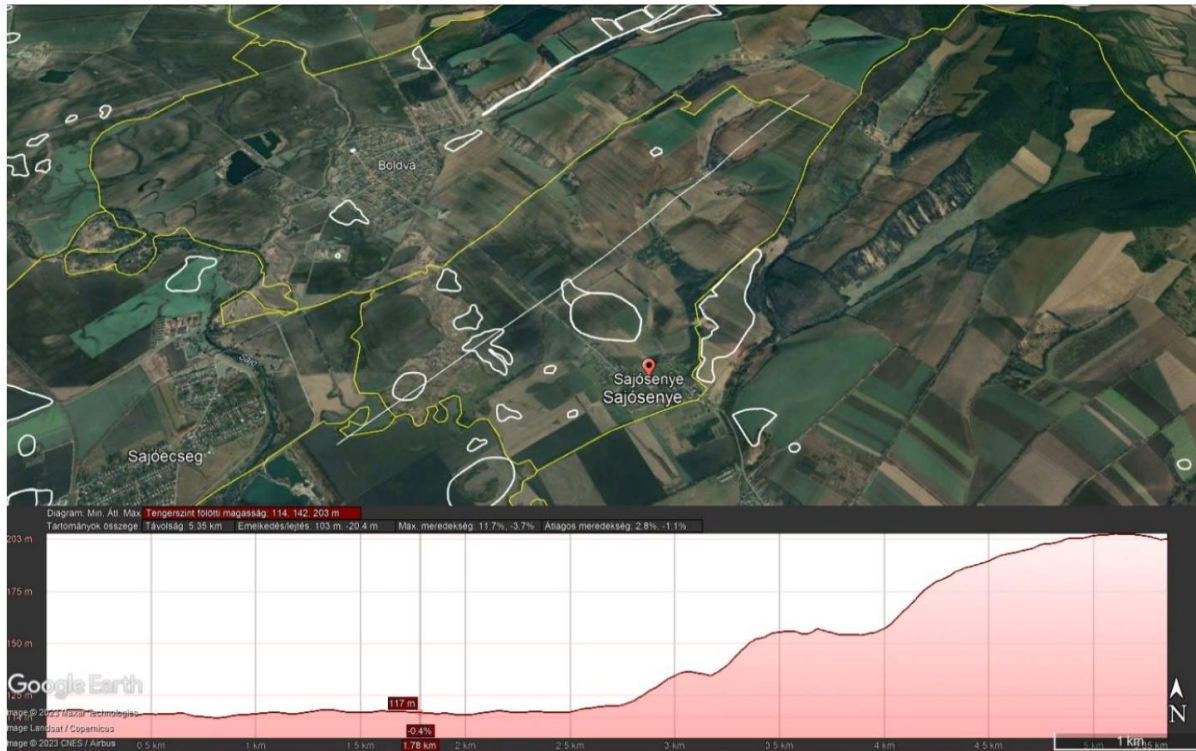
A régi térképek tanulmányozása során egy hármas tagolás figyelhető meg a domborzatban:

1, Kis-Sajó és Kis Bódva által vizesen tartott térszín

2, Középső, száraz terület

3, Cserhát hegylábi lankái.

A térképeket tanulmányozva és a terepbejárás során is az az érzés, hogy a középső terület jelentősen magasabban fekszik, az alábbi metszetsvonal azonban azt mutatja, hogy komoly eltérés nincs az 1-es és a 2-es területek tengerszint feletti magasságában. Az ismert régészeti lelőhelyek jelentős része e térszíneken található.

1. ábra Sajósenye közigazgatási határának keresztmetszete a település közigazgatási határának középvonalában

Az értékleltár elkészítése során, valamint a tájhasználat sajátosságainak megismerése, így a régészeti korokban megtelepedésre alkalmas helyek meghatározása során jelentős haszonnal forgathatók a területről rendelkezésre álló 17-19. századi történeti térképek. E térképek részben ábrázolnak olyan elemeket, melyek maguk is régészeti emlékek (puszta templom, erődítés árok), részben, mivel a jelentős természetátalakítással járó vízrendezés előtt készültek, a régészeti lelőhelyek környezetének rekonstrukcióját, illetve a megtelepedésre alkalmas helyek kiválasztását segítik.

A tájhasználat szerinti tagolást segítik az 17-19. századi katonai térképek, az ún. I-II.-III. Katonai felmérés. Az I. Katonai Felmérés (1763 – 1787) az első olyan térképészeti alkotás, amely több területre kiterjedően részletes és rendszeres információt tartalmaz a feltérképezett területről. A térképeken feltüntették a felszínborítást is, ami lehetővé teszi a korabeli táj rekonstrukcióját. Mindhárom Katonai Felmérés eredeti színes, kéziratos szelvényei a bécsi Kriegsarchivban találhatóak. A térképezés felvételi méretaránya 1:28 800, (1 hüvelyk = 400 bécsi ölből levezetve). A térkép vetület nélküli, egységes geodéziai hálózat és koordináta rendszer nélkül készült. A vetület hiánya miatt nagyobb területen már nem lehetett pontosan illeszteni a szelvényeket, de a vizsgált terület esetében a térképen számos olyan illesztési pont található, mely lehetővé teszi georeferálását, és a mai térképi rendszerekkel való összevetését.

Az **I. katonai felmérés** geometriailag még kevésbé pontos, így itt a térkép illesztése a mai térképi elemekhez csak jelentős hibahatárral volt megoldható. A térképmű azonban nagyon fontos információval szolgál a tájhasználati viszonyokról.

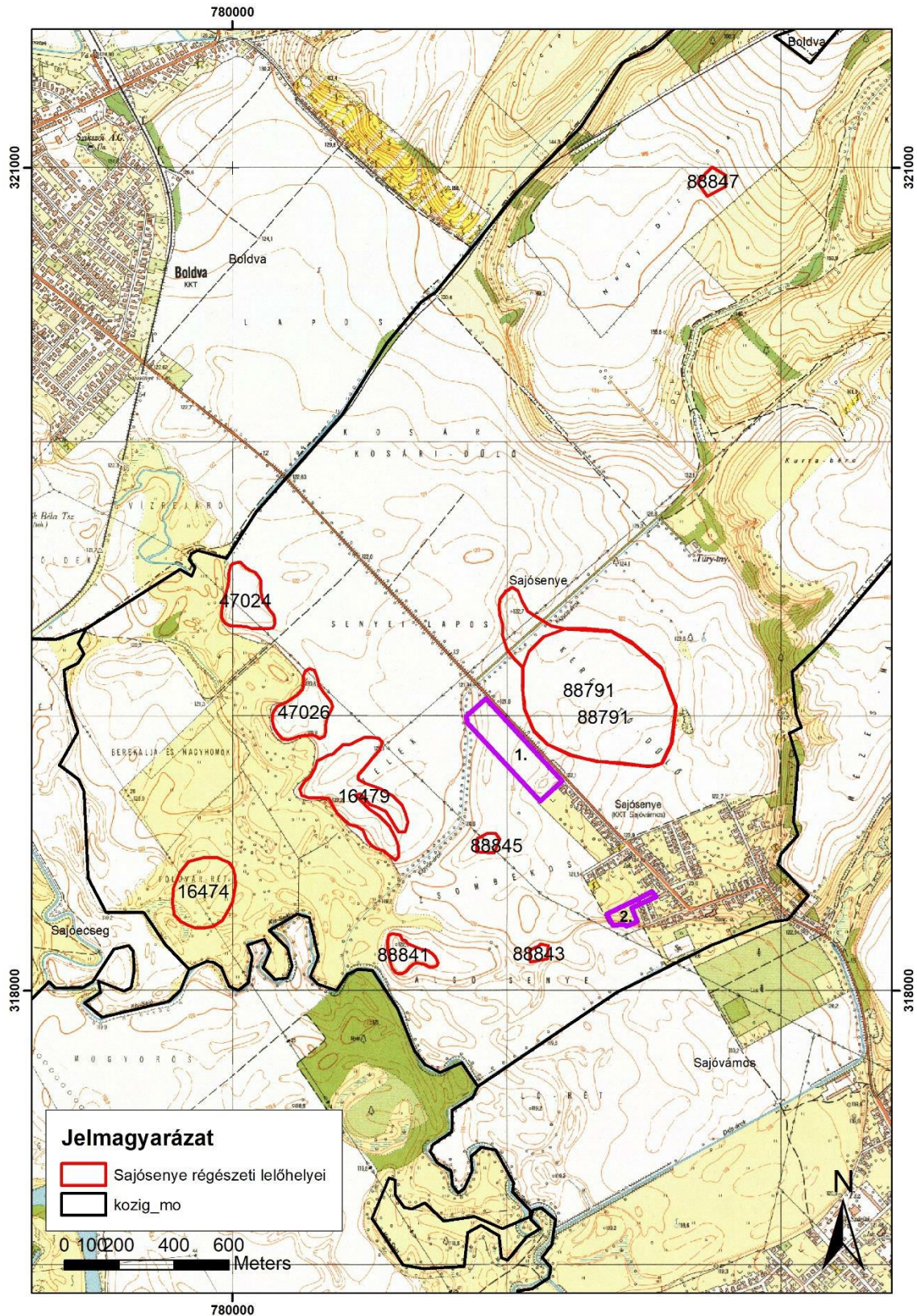
E térképművön jól látszik, hogy Sajósenye határa 3 fő térszínre osztható. A DNyi részek az egykori Ős-Bodva meder a mai Kis-Sajó által vizenyősen tartott területek. A legtöbb ismert régészeti lelőhely e vízjárta terület határán található. A település ÉK-i határa a Cserehát délnyugati hegylábi régiója. Ennek határán vezet a Senyéről Borsodszirákra vezető út. A mély és magas fekvésű területek között, a Senyét Boldvával összekötő út és a másik út között egy síkabb 120-122 méter Bszf-i térrész található. Itt található a vizsgált terület is a Kígyós ároktól DK-re. A települést a Predium Senije felirat jelöli.

A két terepbejárással vizsgált terület elhelyezkedése a térképen jól mutatja, hogy a fenti általános leírásnak megfelelően, a térképmű lokalizációja kissé elcsúszott. A területek valójában az utakhoz és a településhez képest DNy-i irányban eltolódtak.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

Terepbejárás

2023 március 26-án extenzív terepbejárással vizsgáltuk a 15. ábrán ábrázolt két területet.

A vizsgált területek az EOY térképen

Az 1-es terület északi részén erősen sarjadó gabonában a látási viszonyok nem voltak optimálisak. Csak a keréknyomokban volt lehetőségünk a felszínt jól megfigyelni. A terület déli részén gyümölcsös található. A telepítéssel az egykori felszínt erősen megbolygatták. A terület északi része

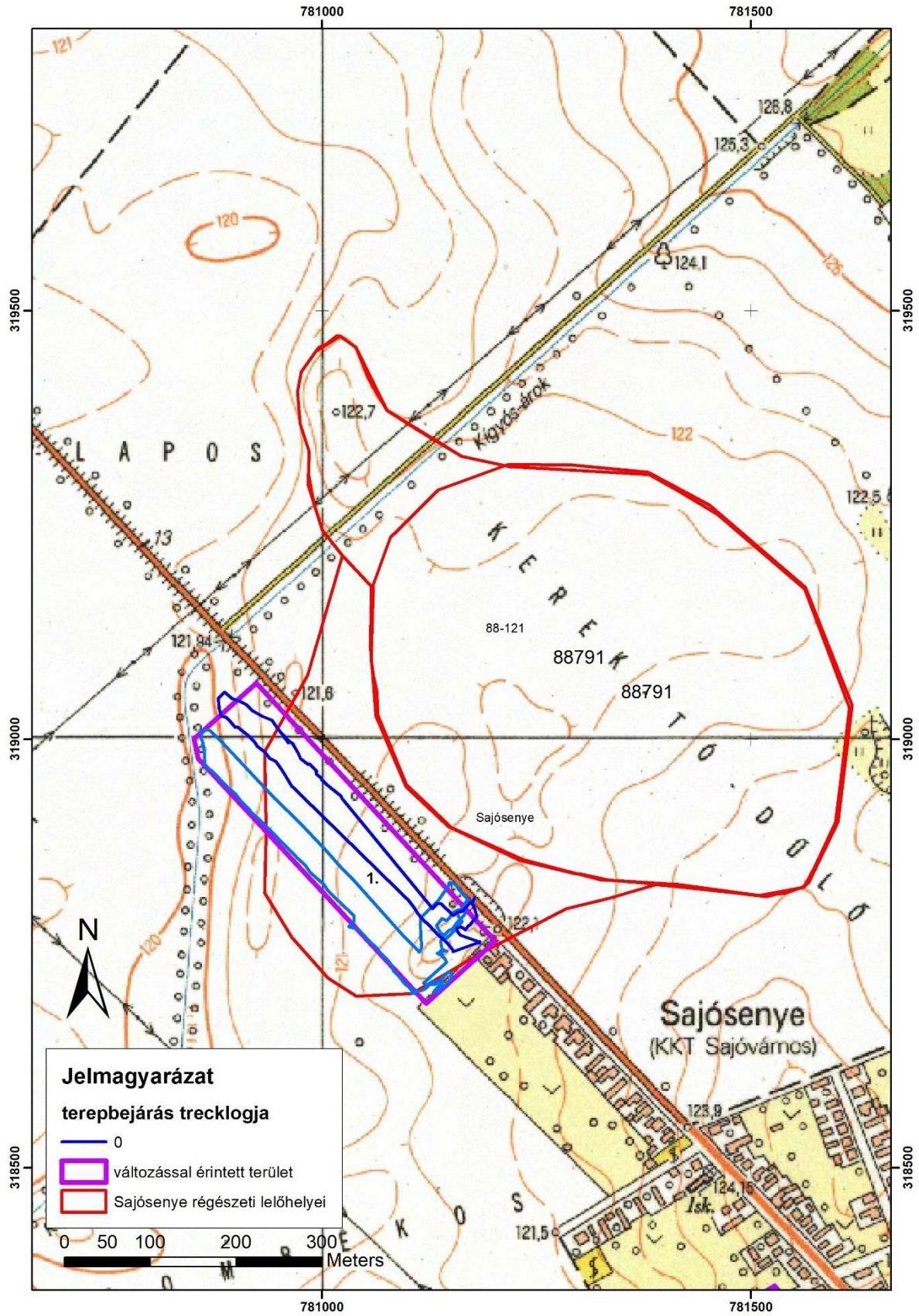
erősen lejt, vizenyős. Ez a rész a Kígyós árok vonala miatt ilyen. A középső részen is érzékelhető egy mélyebb, a 2010-es légifotó alapján magas vízállás esetén vízzel feltöltődő terület.

A terepbejárás során a kutatási terület déli végén lévő kisebb kiemelkedésen kis mennyiségű, pontosabban nem meghatározható őskori és néhány neolitikumba sorolható cserepet találtunk.

A Sajósenyét Boldvával összekötő út ÉNy-i oldalán található 88791-es számú többkorszakos lelőhely feltehetően áthúzódik erre a területre is.

Az 1-es terület növényzeti borítottsága

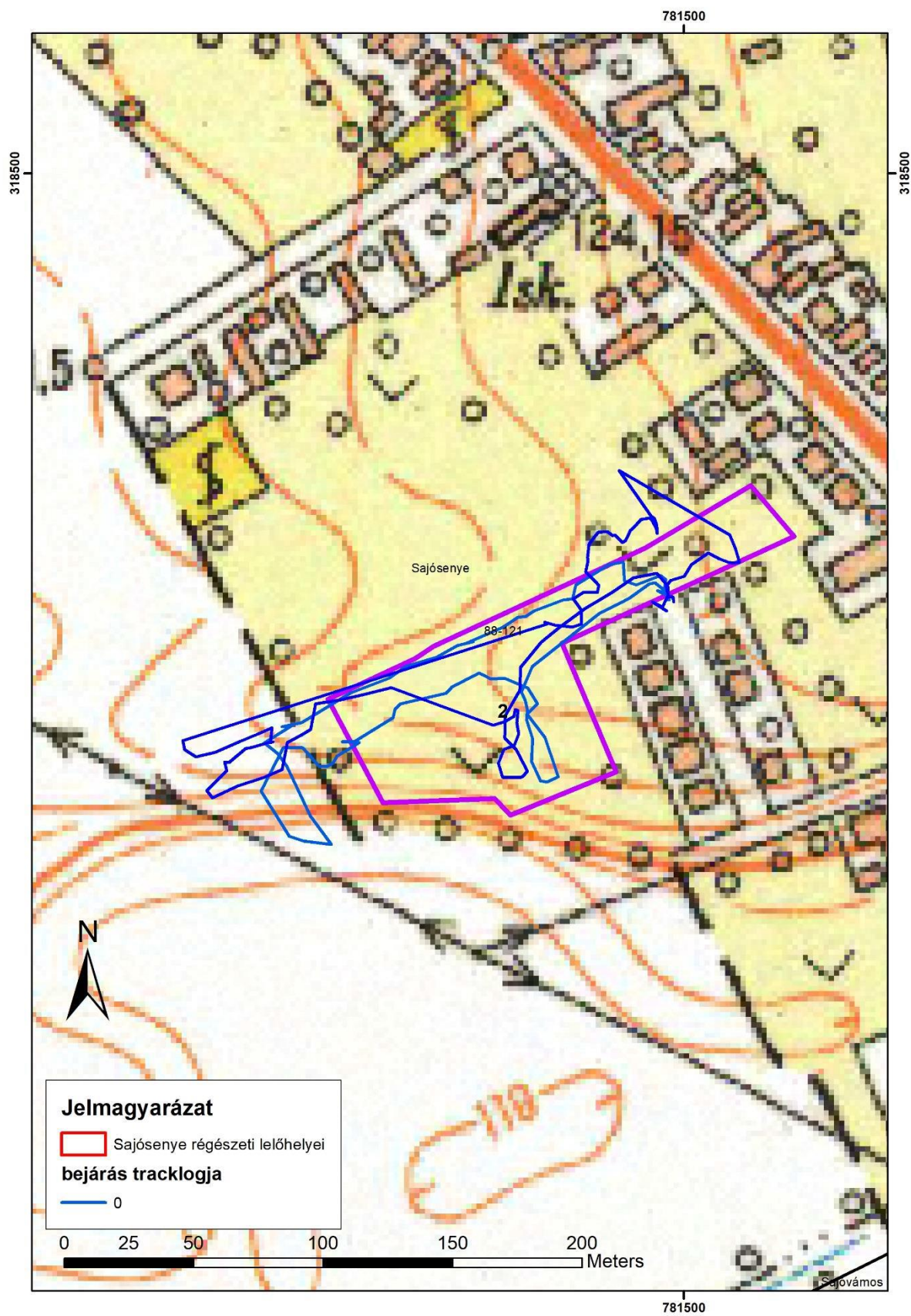

Az 1-es terület bejárás tracklogja és viszonya a 88791-es lelőhelyhez, valamint a 88791-sz. lelőhely javasolt DNy- irányú kiterjesztése.

A 2-es terület a falu DNy-i peremterületén a 120-as magassági szintvonal felett helyezkedik el. Területe a terepbejárás előtt összefüggő bozótos és részben rét. Közvetlenül a bejárás előtt a bozótos egy részét kiirtották, a helyszínen elégették. A terület felszíne így járható volt. A kutatási terület északi szomszédságában lévő szántott kertből, valamint a kutatási területen a kikopott gyeperületen és a vakondtúrásokban nagymennyiségű újkőkori, valamint kevés Árpád-kori kerámiát sikerült gyűjteni. Az itt található régészeti lelőhely déli határa igazodik az itt megfigyelhető egykori folyómeder partjához.

A kutatási terület fedettsége

Az 2-es terület bejárás tracklogja

Régészeti bejárás eredményének összefoglalása

„A hatástanulmányban összefoglaltuk Sajósenye ismert régészeti lelőhelyeit és azok adatait. A Herman Ottó Múzeum régészeti raktárában található leletanyagok jól mutatják, hogy a területen lehetnek még nem detektált régészeti lelőhelyek. A terepbejárással vizsgált 1. területen nem túl jó megfigyelési körülmények között kis mennyiségű régészeti leletanyagot gyűjtöttünk. Ennek alapján a terület feltehetően egy egységet alkot a 88791-es régészeti lelőhellyel. A 88791-es lelőhely területi bővítésére vonatkozó hatósági eljárást elindítottuk. Ezt a területet éppen ezért mint regisztrált régészeti lelőhelyet javasoljuk feltüntetni a rendezési tervben, a 18. ábrán feltüntetett határokkal.

A bejárással vizsgált 2. számú területen egy újkőkori és Árpád-kori település felszíni leleteit találtuk. Az újkőkori település igen intenzív, főképp a mai települést nyugatról határoló egykori vízfolyás pereme mentén kerültek elő leletek.

A rendezési tervben a 21-es ábra alapján javasoljuk feltüntetni a régészeti lelőhelyet!

A fent leírtak fényében Sajósenye területén mindkét vizsgált terület ismert régészeti lelőhely. Az 1. sz. területen, amennyiben a művelési ág nem módosul, a régészeti lelőhely nincs veszélyben.

A 2. sz. területen már kivágták a területet fedő gyümölcsöst. Amennyiben ott építkezést, vagy más földmunkákkal járó beruházást terveznek, abban az esetben ott a földmunkákkal érintett területen megelőző régészeti feltárássra lesz szükség.

Sajósenye mai területét nyugatról egy egykori vízfolyás határolja. E vízfolyás partja régészeti érdekű területként értékelhető, ami azt jelenti, hogy ott a terület földrajzi adottságai miatt számolnunk kell ott is régészeti leletek előkerülésével, melyek területe most még nincs régészeti nyilvántartásba véve. Itt a későbbi földmunkák során esetlegesen számolhatunk régészeti leletek előkerülésével. Ez esetben – mint ahogy a Kötv. minden véletlenszerű régészeti lelet előkerülése kapcsán előírja, – a leletek előkerülését haladéktalanul be kell jelenteni a település jegyzőjének illetve a területileg illetékes megyei hatókörű városi múzeumnak (Herman Ottó Múzeum, Miskolc) és a szükséges régészeti intézkedések megtételéig gondoskodni kell az előkerült leletek eredeti állapotban történő megőrzéséről.”

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, értékkataszter

A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény 2. § 2. pontja szerint világörökségi helyszín: az UNESCO Világörökség Bizottsága határozata alapján a Világörökség Jegyzékbe felvett, világörökségi címmel rendelkező – e törvény 1. mellékletében meghatározott – helyszín, amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, illetve védett természeti terület.

A 2.§ 6. pontja szerint *világörökségi várományos helyszín*: a kiemelkedő kulturális örökségi, illetve természeti értékei (a továbbiakban: kiemelkedő érték) révén, az Egyezmény 1. és 2. cikkében meghatározott kritériumok szerint az UNESCO Világörökség Központoz (a továbbiakban: Központ) bejelentett, a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékében szereplő helyszín, amelyet a kulturális örökség, illetve a természet védelméről szóló jogszabályok alapján nyilvánítottak védetté, és ekként kulturális örökségi védelmet élvező terület, illetve védett természeti terület.

A fenti törvény 1. melléklet és a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet melléklete alapján, figyelembe véve a Lechner Tudásközpont adatszolgáltatását is világörökségi vagy világörökségi várományos helyszín nem található Sajósenye közigazgatási területén.

Az országos építészeti örökség elemei

Kötv. 29. § (1) bekezdése értelmében „Műemléki védetté nyilvánítási eljárás *épitmény, történeti kert, történeti temetkezési hely, műemléki terület, valamint ezek maradványa vagy ezek rendeltetésszerűen összetartozó egysége* vonatkozásában indítható, amennyiben ezek országos jelentőségű műemléki értéke feltételezhető.”

Műemléki területek:

38.§ Történeti tájként kell műemléki védelemben részesíteni az ember és a természet együttes munkájának eredményeként létrejött olyan kulturális (történeti, műemléki, művészeti, tudományos, műszaki stb.) szempontból jelentős, részlegesen beépített területet, amely jellegzetessége, egységessége révén topográfiailag körülhatárolható egységet alkot.

39.§ (1) Műemléki jelentőségű területként kell védeni a település azon részét, amelynek jellegzetes szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva történelmi jelentőségű és ezért műemléki védelemre érdemes.

Az országos nyilvántartás és a Lechner Tudásközpont adatszolgáltatása alapján a településen egy műemlék található, a Máriássy-kúria.

A sajósenyei Máriássy-kúria egy késő 18. századi klasszicizálódó késő barokk építmény, mely a nemes és báró Máriássy-család tulajdonában volt. L alaprajzú, főnézetében egy emeletes hátsó traktusában féli földbe süllyesztett helyiség felett félemelettel. Teteje kontyolt nyeregvetős cserépporítással, timpanonos szerkezettel. Közvetlenül a ház előtt áll a Rákóczi hársfa.

A kapott adatszolgáltatás alapján a településen az alábbi műemlékek találhatóak:

	AZONOSÍTÓ	HRSZ.	MEGNEVEZÉS
1.	3073	86/1	Máriássy-kúria

A kapott adatszolgáltatás alapján a településen az alábbi műemléki környezet található:

TÖRZSSZÁM	AZONOSÍTÓ	STÁTUSZ	VÉDELEM	NÉV
10335	23083	Műemléki védelem	Műemléki környezet	Máriássy-kúria ex-lege műemléki környezete

Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyek tekintetében **Kötv. 7. §-a** tartalmaz értelmező rendelkezéseket:

29. *Régészeti érdekű terület:* valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

35. *Régészeti lelőhely:* földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

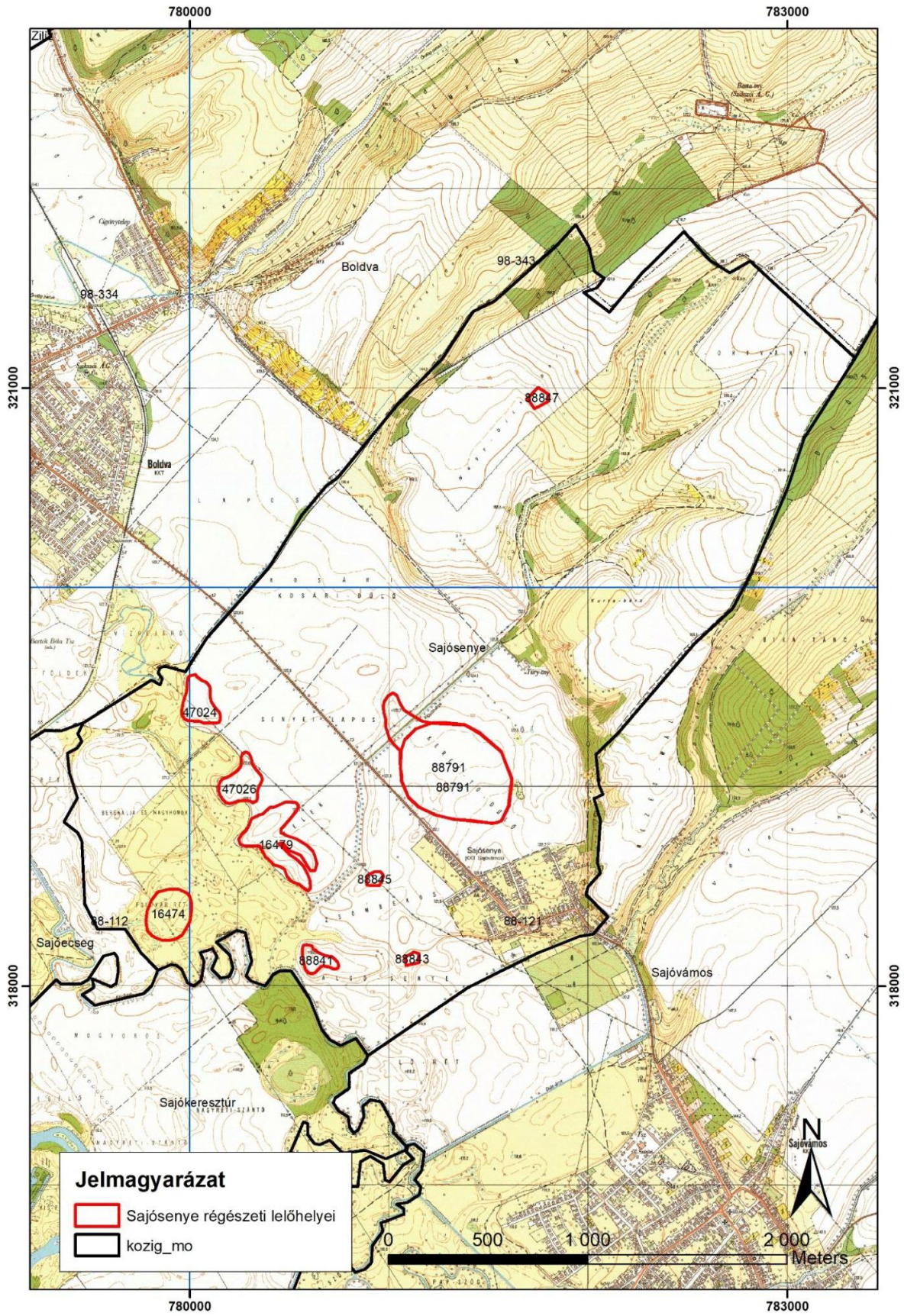
23. *Nyilvántartott régészeti lelőhely:* a közhiteles nyilvántartásba vett, e törvény alapján általános védelem alatt álló régészeti lelőhely.

45. *Védetté nyilvánított régészeti lelőhely:* miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánított kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű, nyilvántartott régészeti lelőhely.

38. *Régészeti védőövezet:* a védetté nyilvánított régészeti lelőhely környezete, amely biztosítja annak fenntarthatóságát, megközelíthetőségét, tájképi védelmét.

Sajósenye Önkormányzat Képviselő-testületének A településkép védelméről szóló 4/2018. (VII.24.) önkormányzati rendelete, és a Lechner Tudásközpont adatszolgáltatása alapján az alábbi régészeti lelőhelyek találhatóak Sajósenye területén:

azonosító	közig	név	korszak	jelenség	tevékenység
16474	Sajósenye	Földvár-rét	középkor, Árpád-kor	település	terepbejárás
16479	Sajósenye	Telek-dűlő	középkor, Árpád-kor, későközépkor	település, templom	terepbejárás,
47024	Sajósenye	Szennyvíztelep	középkor, Árpád-kor	település	terepbejárás
47026	Sajósenye	Senyei lápa	Árpád.kor	település	terepbejárás
88791	Sajósenye	Kerek-tó dűlő	neolitikum, rézkor, bronzkor/vaskor, középkor	település	terepbejárás
88841	Sajósenye	Alsó-Senyétől É-ra	bronzkor, császárkor	település	terepbejárás
88843	Sajósenye	Alsó-Senyétől É-ra 2	szkíta	település	terepbejárás
88845	Sajósenye	Zsombékostól É-ra	őskor, császárkor	település	terepbejárás
88847	Sajósenye	Nagy-Dizsi- Part	neolitikum, bronzkor	település	terepbejárás

A terület régészeti érintettségét jelzi, hogy a Herman Ottó Múzeum Régészeti raktárában Sajósenyén belül pontosabb helymeghatározás nélkül több leletanyag is található.

HOM Ltsz	kultúra	megszerzés módja
53.271.1	rézkor, Bádén kultúra	ajándék Buttkay József
53.323.1.-53.323.3.	Rézkor, Bodorgkeresztúri kultúra	ajándék Vattay Béla
53.509.1	bronzkor vagy vaskor	cserre a kassai múzeumtól 194 4
53.966.1	vaskor	nem ismert

A Herman Ottó Múzeum Régészeti raktárában található kis bögre (HOM RégLtsz.: 53.509.11) alapján Kemenczei Tibor Sajósenyét a késő-bronzkori Pilinyi kultúra bárcai csoportjának lelőhelyei között sorolja fel (Kemenczei 1964, 8, 13).

ábra A későbronzkori bögre (Kemenczei 1964, IV. tábla 9)

A település kiemelt régészeti lelőhelye a középkori Senye területe.

Az egykori Senye a Kis-Sajó K-i partján, a Telek nevű dűlőben (16479) található. A régészet kutatás légi fényképek előzetes átvizsgálása során azonosított egy derékszögben megtörő alaprajzú települést (7-9. ábrák), melynek területén a 13. század végétől a 16. század elejéig terjedő időszakra keltezhető régészeti anyag került elő (Pusztai 2000). Egy későbbi kutatás során a település templomát is sikerült azonosítani.

A Kis-Sajó árteréhez ÉK-ről kapcsolódó magaspartnak egy, az ártérbe hatoló kisebb nyúlványán állt, ami 1 méterrel emelkedett a környező településszint, 3 méterrel pedig a Kis-Sajó ártér fölé. A 10x12 méteres kiterjedésű, K-Ny-i tájolású kiemelkedésen rengeteg rókalyukat találtunk, ahol felszínre kerültek a templom téglái, valamint a templom körüli temető embercsontjai is.

A település Északi utcájának északi oldalán, a templomhoz közel eső részen szintén állhatott egy téglapépület, melynek felszíni maradványai (kisebb kiemelkedés, hamus folt, téglá- és kő törmelék) meghatározhatóak voltak a szántásban.

A leletanyag legkésőbbi része a 17. sz. első feléből származhat, vegyes mázas kerámia.

Az említett légifotón jól azonosítható utcaserkezet a légifotós fejezetben látható (7-9. ábrák). A templom kiemelkedését az alábbi fotó mutatja.

ábra A középkori templom maradványai

Érdekes továbbá, hogy a Földvár rét lelőhely (16474, 6. ábra) egy kimondottan vizenyős területen található. Az adattári anyagok azonban a 88841 Alsó Senyétől északra nevű lelőhely esetében említik, hogy Várdombként is ismert. Ez a terület, ha a 2. katonai felmérés térképlapját nézzük (4. ábra) szárazulatként emelkedik ki a Kis-Sajó és a Kis Bódva vizes területei közül ráadásul ott, ahol azok a egközelebb futnak egymáshoz. A lelőhely a Googleearth felvételei alapján egy a rögzített kiterjedésénél nagyobb vízzel körülvett dombon található. A területről az adatbázis szerint bronzkori és császárkori leletanyag került elő. Ez a terület mindenképp további kutatást igényel.

14. ábra A 88841 számú lelőhelyet magába foglaló szárazulat

A falu neve 1312-ben merült fel egy tévesen írt választott bíró nevében, Szent Egyedről nevezett egyháznak papja 1323-ban 6, 1334-ben 6, 1335-ben 2 garas pápai tizedet fizet2 A 16. század végétől hosszú időre elpusztult a település.

Az új település a 17. században nem a korábbi helyén jön létre, hanem attól DK-re, a mai helyén. A középkori faluhely így ma szántó föld.

Engel Pál birtoktörténeti munkájának digitális változatában Sajósenye északi határában a tapolcsányi család birtokaként egy Bizs nevű puszta is szerepel. E település nevét őrizheti a Nagy-Dízi-part. A területen található 88847 lelőhely korszaka neolitikum és bronzkor, de az írásos források alapján itt egy középkori lelőhelyet is valószínűsíthetünk.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit

Sajósenye Község Önkormányzat Képviselő-testületének a Sajósenye Község a településképp védelméről szóló 4/2018. (VII.24.) önkormányzati rendelet rögzíti a helyi építészeti örökség területi és egyedi védetté nyilvánításának, a védelem nyilvántartásának, valamint a védelem megszüntetésének szabályait.

A helyi védelem célja a település településképe és történelme szempontjából meghatározó építészeti és természeti örökség kiemelkedő értékű elemeinek védelme, a jellegzetes épített és táji karakterének a jövő nemzedékek számára történő megóvása.

A településképp védelméről szóló 4/2018. (VII.24.) önkormányzati rendelettel helyi védetté váltak az alábbi épületek:

	Cím	Hrsz.	Megnevezés
1.	Petőfi u. 2.	85/4	Ökumenikus templom
2.	Petőfi u. 7.	63/2	Lakóház
3.	Petőfi u. 9.	62/1	Lakóház
4.	Petőfi u. 11.	61/1	Lakóház
5.	Dózsa Gy. u.18.	17	Lakóház
6.	Dózsa Gy. u. 23.	4	Lakóház
7.	Kossuth L. u. 12.	74	Lakóház
8.	Kossuth L. u.13.	30	Lakóház
9.	Petőfi u. 4.	86/1	„Rákóczi fája”

Településszerkezet

A településszerkezet kialakulását és változásait a 1.3. pontban történt bemutatásra.

Telekstruktúra és utcavonal-vezetés

Egy településen belül a telekosztás, a telkek morfológiája alapvetően meghatározza annak szerkezetét és egyben a településképet. A történetileg kialakult utcahálózat, a telekosztások akár évszázadokra visszamenőleg is lekövethetők, a múlt lenyomataként szolgálnak. A telekstruktúra, a területi és szélességi-mélységi jellemzők meghatározzák a beépítés jellegét, vizsgálata ezért kulcsfontosságú.

Sajósenye településszerkezete a már az 1760-as évek ábrázolásain megfigyelhető rendszert követve fejlődött. A fő közlekedési nyomvonal szinte változatlan a régi katonai felmérésekhez képest: jelenleg is a kétszer derékszögben megtörő 2617 sz. út, a település főutcája, a Sajóvamos és Boldva közötti összeköttetés. Ugyancsak felismerhető már az első katonai felmérésen is a Sajóvamosról bevezető út Kossuth Lajos utcai törésénél a jelenlegi Dózsa György utca „Y” alakú elágazása. Az általuk meghatározott alapvető beépítési területeket a népesség létszámának növekedéséből fakadó építési igény kielégítésére, a fő utakból elágazó, vagy azokat összekötő lakóutcák megnyitásával oldották meg.

Utcakép, utcakép részlet

A történelmi terület utcavezetése és telekstruktúra ugyan képviselhet értéket, azonban hozzá kell tenni, hogy a településrész a XX. század óta átalakulóban van. Az eredeti épületek elbontásra kerültek, vagy jelentős mértékben átalakították, bővítették őket.

A népi építészeti hagyományokat őrző lakóépületek közé, a kor igényeinek már nem megfelelő, műszakilag rossz állapotú épületek lebontása után, az adott kor (1960-as, 70-es, 80-as évek) építészeti stílusirányzatait követő lakóházak is beépültek. Kockaházak, vagy nagyobb tömegű, magasabb, utcával párhuzamos gerincű épületek. Darabszámuk azonban nem számottevő, még dominál az eredeti településképi karakter, de egységes eredeti értékes utca már nem lelhető fel.

Védendő utcaképet nem határozott meg Sajósenye Község képviselő-testülete a településképi védelméről szóló rendeletében.

Egyéb településkarakter elemek

Nincs egyéb kiemelhető egyedi településkarakteri elem.

Építményrészlet vagy alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

Sajósenye központi területén még szép számban fellelhetők a magyar népi építészet jellegzetes hosszúházak, oldaltornácós lakóépületei. Ezek a típusú épületek a szalagtelkeken, oldalhatáron állnak.

Földszintesek, kontyolt nyeregtetővel fedettek. A tetőfedés anyaga hagyományosan égetett cserép, ritkán pala. A településen többnyire falazott oszlopos tornácokat találunk, egyenes, vagy íves záródású nyílásokkal. Borsodi sajátosság az I. világháború környékén épült házaknál a szerkezeti követelményeknek ellentmondó lóhereíves záródású tornác. A településen ezek a típusú épületek is fellelhetők. A tetőformák közül a füstlyukas oromzatú, kontyolt nyeregtetőre csak egy példa található Sajósenyén. Néhány telken, ahol az ingatlan szélessége lehetővé tette, az oldaltornácós főépületen kívül azzal párhuzamos elrendezésben, azonos beépítési vonallal, az utcafronton melléképület (nyárikonyha) is található, a főépülettel azonos kontyolt nyeregfedéssel.

Táj- és kertépítészeti alkotás

Sajósenye területén táj- és kertépítészeti alkotás nem lelhető fel.

Egyedi tájérték

Sajósenye területén természeti emlék, egyedi tájérték a 86/1 hrsz alatti ingatlan utcai telekhatárán álló hársfa – Rákóczi fája. Törzskönyvi szám: 4/36/TE/81

Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútort

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPLŐ ELEMELK VONATKOZÁSÁBAN RELEVÁNS RÖVID ÉS KÖZÉPTÁVON TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE

A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában az újonnan kijelölt gazdasági területeket leszámítva nincs változás. A településtervben túlnyomó részt a jelenlegi meglévő állapot kerül szabályozásra, ezáltal nem következik be olyan változás, ami kedvezőtlen hatást gyakorolna az egyes értékleltárban szereplő elemekre.

A régészeti örökségre,

A településtervben a jelenlegi állapoton túl két helyszínen kerül sor gazdasági terület kijelölésére, melyek újonnan azonosított régészeti lelőhellyel érintettek. Tekintettel arra, hogy a vizsgált területek kedvező természetföldrajzi fekvésük miatt, természetes vízmeder közelébe, emberi megtelepedésre alkalmas kedvező domborzati viszonyok között fekszik, ezért területén régészeti lelet előkerülése várható és feltételezhető.

A nyilvántartott, valamint a településterv készítésekor elvégzett régészeti terepbejárás során megismert és nyilvántartásba vételi eljárásba került régészeti lelőhelyek a tervben feltüntetésre kerültek. A szabályozásban a régészeti terepbejárás szükségességének előírása bizonyos beépítésre nem szánt területek vonatkozásában bevezetésre kerül.

A történeti településre, település- és tájszerkezetre,

A településterv nem tartalmaz olyan elemet, mely a történeti településszerkezetet, vagy tájszerkezetet károsan befolyásolná, arra, kedvezőtlen hatást gyakorolna.

A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

A településtervben a műemlék és környezetében nem következik be változás, illetve nem kerül sor olyan szabályozás megalkotására mely kedvezőtlen hatással lenne azokra.

A település kulturális öröksége sérülékeny, meg nem újuló erőforrás, amelynek minden egyes eleme feltétlenül megóvandó, ezért azok elhelyezkedését, védelmét a vonatkozó Településrendezési eszközök felülvizsgálata prioritásként kezeli. Az örökséget ért károk mértéke eltérő. Már az arculati megjelenést beárnyékoló kisebb károk is elrontják a település összképet. Amennyiben ehhez szerkezeti károk is társulnak, úgy az építmények hasznosíthatósága kerül veszélybe. A legutolsó lépcsőfoknál, azaz az örökségi elemek megsemmisülésénél egy kapu bezárul mögöttünk, amin soha többé nem tudunk visszamenni. Az ellentételezés ebben az esetben lehetetlen. Örülhetünk, ha van mindezekről felmérési dokumentáció, mert információt csak ezekből az adatokból nyerhetünk. A későbbi korok új technológiával megerősített vizsgálati módszereit azonban már nem tudjuk alkalmazni, sok, ma még nem ismert tényt örökre homályban tartva. A kárenyhítés helyett a hangsúlyt a megelőzésre, a megtartásra kell áthelyezni. Az örökségi elemek jó karban tartása az elsődleges, a kárenyhítés lehetőségeinek kutatását, csak előbbi alkalmazhatatlansága esetére tartogassuk.

3. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek és műemlékek védelmét magasabb rendű jogszabályok biztosítják.

Elsődleges cél a régészeti és műemléki értékek eredeti helyükön és összefüggésükben történő megőrzése, vagyis a régészeti lelőhelyek, lelőhelyrészek elkerülése lenne, mindazon által a településen más helyszínen nincs megfelelő terület ami gazdasági célú igénybevételre jobban alkalmas lenne ezáltal a régészeti területek további vizsgálatával szükséges az értékek megőrzését biztosítani.

Amennyiben a területen megvalósuló beruházás Kötv. 7. § 20. pontja alapján nagyberuházásnak minősül, akkor a Kötv. 23/C. § (1) bekezdése alapján előzetes régészeti dokumentációt kell készíteni. Az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésére a Kötv. 23/C. § (3) bekezdése és a Kormányrendelet 3. § (3) bekezdése alapján kijelölt örökségvédelmi szerv a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézete (Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 14-16.; levelezési cím 1113 Budapest Daróczi út 3. Koordinációs Igazgatóság Régészeti Projektiroda: regeszetiprojektiroda@hnm.hu). Az előzetes régészeti dokumentáció állhat adatgyűjtésből, terepbejárásból, régészeti célú geofizikai felmérésből és próbafeltárásból, amelyet feltárási projektterv zár le. Ebben az esetben a feltárási projektterv tartalmazza a további régészeti feladatokat és ezek ellátását. Ennél az esetnél a javasolt az előzetes régészeti dokumentáció elkészítése.

Amennyiben a beruházás nem minősül nagyberuházásnak abban az esetben a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály a Kormányrendelet 53. § (1) bekezdése alapján régészeti örökségvédelmi engedélyezési eljárás keretében írja elő a további régészeti feladatokat és ezek ellátását. Utóbbi esetnél javasolt a régészeti célú geofizikai felmérés és a próbafeltárást, hogy a további régészeti feladatokat és ezek ellátását pontosan meg lehessen határozni.

Végezetül, abban az esetben, ha Sajósenye község közigazgatási határán belül régészeti feltárást nélkül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a Kötv. 24. § (2) bekezdése szerint a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles

- a) az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni,
- b) a jegyző útján a hatóságnak (örökségvédelmi hatóság) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárást elvégzésére a 22. § (5) bekezdése szerint feltárással jogosult intézményt, valamint

c) a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltárással jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni.

A feltárással jogosult intézmény (Herman Ottó Múzeum: 3529 Miskolc, Görgey Artúr u. 28.; tel.: +36-

46-560-170) köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni.

A bejelentési kötelezettség elmulasztása az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet alapján örökségvédelmi bírság kiszabását vonhatja maga után. A régészeti lelőhelyek védelme a tulajdonos rendelkezési jogát is korlátozza. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 357. § (1) és (2) bekezdése szerint: Aki a tulajdonában álló műemléket, védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat vagy a tulajdonában álló ingatlanon lévő régészeti lelőhelyet megrongálja, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki a védett kulturális javak körébe tartozó tárgy vagy régészeti lelőhely helyrehozhatatlan károsodását idézi elő, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Jelen tanulmány nem mentesíti a leendő beruházót a község régészeti szempontból kutatatlan részein tervezett, 30 cm mélységet meghaladó földmunkával járó beruházásai által érintett ingatlanok – terepbejárásokat is magában foglaló – örökségvédelmi (régészeti) szempontú vizsgálatára alól.

Az értékvédelmi terv követelményei

a) Az értékleltárban szereplő létesítményeket jó karban kell tartani;

b) Az értékleltárban szereplő létesítmények lebontását meg kell tiltani;

c) Az értékleltárban szereplő létesítményeken vagy közvetlen környezetükben csak olyan építési beavatkozás (átalakítás, bővítés, új épület elhelyezés) engedhető meg, ami a védett érték megjelenését nem rontja, értékeinek hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti.

d) Az értékleltár alapján védelem alá helyezett objektumok felújítására, karbantartására állami, illetve önkormányzati támogatási lehetőségeket kell biztosítani.

A műemléki értékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának lehetőségei

Az értékleltárban szerepeltetett létesítmények értékeit érintő fejlesztési, rendezési és hasznosítási típusú feladatok meghatározása. Az értékleltárban szereplő épületek hosszú távú fennmaradásának legfőbb esélye az ingatlanok rendeltetészerű használatában rejlik. Az esetleg megüresedő, vagy nem lakott ingatlanok számára mielőbb jó gazdát kívánatos szerezni, ebben az Önkormányzatnak komoly felelőssége van.

Az érték védelmét szolgáló egyedi vagy sajátos szabályok

Az értékek védelmét egyedi, vagy sajátos jogszabályok szolgálják. A régészeti lelőhelyek, valamint a műemlékek szabályozásáról a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és ennek végrehajtási rendeletei gondoskodnak.

A helyi értékek védelmével kapcsolatos részletes szabályozásra, előírásokra az önkormányzati településképvédelmi rendelet keretében lehet javaslat megalapozását Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) biztosítja.

4. AZ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA

A helyi értékek fennmaradását értékleltárba történő felvételük, valamint településképi rendelettel történő védelem alá helyezésük segítheti elő.

Helyi szabályozási elemekre, övezeti előírásokra, helyi értékvédelmi rendeletre vonatkozó javaslatok

Jelen munkarész a településrendezési eszközök készítéséhez kapcsolódik, így a helyi építési szabályzatban kerültek megfogalmazásra a javaslatok. A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény egyebekben meghatározza, hogy településképi követelményeket a településképi rendelet határozza meg, amelynek szakmai megalapozását a Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) biztosítja.

A településrendezési eszközök készítésekor az országosan védett elemek kerülnek kizárólag feltüntetésre, míg a helyi szinten védett, vagy védelemre javasolt elemek a településképi rendelet 1. sz. mellékletében vannak felsorolva, a jogszabályi környezettel összhangban.

Az értékvédelemre irányuló tevékenységek prioritásainak meghatározása, ütemezése, felelőseinek megnevezése

A helyi identitás erősítését, az épített örökségi értékek megőrzését kiemelten említő településrendezési eszközök készítésének prioritásai között szerepel az épített örökség értékvédelme, amely a településképi rendeletben megfogalmazottakat veszi figyelembe, illetve a településképi arculati kézikönyv (TAK) irányelveit veszi alapul.

Önkormányzati feladatok

a) Az Önkormányzat feladata elkészíttetni a jellegzetes települési karakterjegyeket, településképi jellemzőket bemutató településképi arculati kézikönyvet (TAK), amely az építészeti értékeket is bemutatja.

b) A helyi építészeti örökség feltárására, számbavételére, védetté nyilvánítására, fenntartására, a védelem megszüntetésére, a védettséggel összefüggő korlátozásokra, kötelezettségekre, a védett helyi építészeti örökség nyilvántartására vonatkozó helyi védelmi előírásokat –amelyek a településképi-védelmi rendeletben találhatóak – az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie. Amennyiben szükséges, az épített környezet megóvása érdekében módosítani kell a rendeletet.

c) A településfejlesztési koncepció, a településképi arculati kézikönyv, a településképi rendelet, a településrendezési eszközök készítésének idején – és várhatóan azt követően is – az önkormányzat települési főépítésszt foglalkoztat, aki szakmai munkájával segíti többek között az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését, fejlesztését.

d) Az Önkormányzatnak minden eszközével törekednie kell a település hagyományainak, épített örökségének megóvására, népszerűsítésére, és a fennmaradásuk elősegítéséhez szükséges anyagi források előteremtésére.

5. NYILATKOZATOK

Alulírott Gergely Péter nyilatkozom, hogy a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 84.§, valamint az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013. (VII. 11.) sz Kormányrendeltben foglalt felhatalmazás alapján jogosult vagyok az Örökségvédelmi hatástanulmány műemléki fejezetének elkészítésére.

Miskolc, 2023. 07. 28.

Gergely Péter

TT 05-0489